

KERK in DEN HAAG

MAANDBLAD VOOR SPIRITUALITEIT, CULTUUR EN SAMENLEVING JANUARI 2012 ■ WWW.KERKINDENHAAG.NL

PAGINA 3

Hippe banken in de City Life Church

PAGINA 7

Voorproefje van nieuw liedboek

PAGINA 8

Simon Jelsma: priester, dichter, ondernemer

EN VERDER Geldverdamping als toren van Babel ■ Met de kerk de kroeg in ■ Samen eten op de Ieplaan ■ Paradox van de laagdrempeligheid

Uitdaging voor politiek, kerk en samenleving

De toekomst moet terug!

Dit nummer van *Kerk in Den Haag*, aan het begin van 2012, staat in het teken van de toekomst. Een hachelijk onderwerp, omdat 'toekomstdenken' niet meer populair lijkt te zijn. Ten onrechte. De toekomst moet terug in onze hoofden.

HOE ZIET DE TOEKOMST er uit? Er is al een spectaculaire rampenfilm over 2012. En sommigen denken dat ook de oude Midden-Amerikaanse Mayavolken voor 2012 het einde van de wereld hebben voorspeld. Maar wie goed naar alle gegevens en theorieën kijkt, ziet dat de Mayakalender gewoon doorloopt, ook na dit jaar. Er lijkt voorlopig geen reden tot ongerustheid te zijn. Wat dit betreft, tenminste.

Reproductie van de Mayakalender.

In dit nummer van KDH wordt bewust de blik naar voren gericht. Hoe zou het geloof van de toekomst er uit kunnen zien? Overal borrelen ideeën op en wordt er geëxperimenteerd met nieuwe vormen, binnen en buiten de traditionele kerken. Ook in Den Haag. Voor Simon Jelsma, een voormalig Haagse geestelijke die onlangs overleed, werd de kerk zelfs te klein toen hij de mondiale dimensies van onrecht en armoede op zich liet inwerken.

Eckhart Tolle

Over de toekomst van het christelijk toekomstdenken verscheen onlangs een interessant boekje van de remonstrantse theoloog dr. Koen Holtzapfel. Het heet: *Alleen de hond leeft in*

Lees verder op pagina 2

Liefde en harmonie bij Occupy Den Haag

Betere wereld begint tussen de plassen

REPORTAGE De 'man van het jaar', uitgeroepen door het Amerikaanse weekblad *Time*, was in 2011 'de demonstrant'. De demonstrant woont ook in Den Haag. Hij – maar ook zij – neemt deel aan de Occupy-beweging en bivakkeert op het Malieveld.

Middagvergadering in de grote tent op het Malieveld. Zijn de idealen bestand tegen vorst?

WIE DE BETERE WERELD WIL betreden waar de Haagse Occupy-mensen voor ijveren, moet er wel iets voor over hebben. De toekomst ligt weliswaar binnen handbereik, maar bevindt zich wel een flink eind buiten de bewoonde wereld, achter op het Malieveld. En de bezoeker doet er goed aan een paar stevige schoenen aan te trekken, want grote plassen reiken tot vlakbij de twintig

tenten en tentjes, waar de Occupy-mensen wonen.

Nachten niet geslapen

In een grote tent is het een drukte van belang. Er wordt vergaderd en gekletst, koffie gedronken, geluierd, gelezen en met slaapzakken gesleept. Iemand slaat een akkoord aan op een gitaar. Geschonken levensmiddelen – brood, pasta, suiker – worden netjes opgeborgen. Borden met briefjes geven de taken aan. Hongerige Occupyers smeren een gezonde boterham. Iris zegt: 'Ik heb drie nachten niet geslapen, maar dat geeft niet. Wij geloven hier dat je de wereld kunt verbeteren. Dat zijn onze intenties.'

Claudia: 'Ik heb een baan, maar breng al mijn vrije tijd hier door. Dit is een leefgemeenschap in het klein. We zen-

den signalen uit: hoe ga je in liefde en harmonie met elkaar om. Niet het individu telt, maar de gemeenschap. Dit is een geweldige ervaring. Ik voel me hier thuis.'

Maarten verwoordt een spirituele dimensie. 'Wij zijn vervuld van iets dat je een Heilige Geest kunt noemen, of God de vader, of moeder. Wij streven ernaar het goede, dat vaak verborgen is, in ieder mens zichtbaar te maken.'

'Ik heb meer vertrouwen in mezelf gekregen'

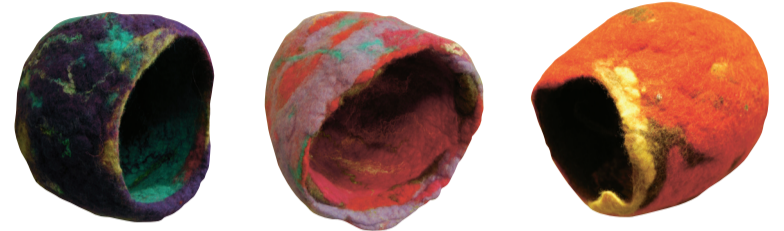
Ik proef hier dezelfde sfeer als in Taizé, waar ik elf keer geweest ben. Ik was er bij toen Frère Roger, de oprichter, werd doodgestoken, heel dramatisch.'

Meer rechtvaardigheid

De Haagse Occupy-mensen zijn idealisten van alle leeftijden. Sommigen kamperen permanent op het Malieveld, anderen komen af en toe. Iedereen zegt achter de grote, mondiale Occupy-punten te staan: tegen de uitwassen van het kapitalisme, voor meer rechtvaardigheid, zowel in de economie als in de politiek. Maar bij gebrek aan een concreet programma en aan leiders, zoeken de Hagenaars hun heil vooral in kleinere, hanteerbare activiteiten. Een bijeenkomst over veiligheid bijvoorbeeld, waarbij iedereen intensief meediscussieert. Er zijn meditatiebijeenkomsten. Iemand stelt voor eetbare planten in het nabije Haagse Bos te zoeken. Wie wil, kan zich aanmelden om iets te vertellen – aandacht verzekerd. De betere wereld komt in Den Haag iedere dag

Lees verder op pagina 2

FOTO'S: MARGOT C. BERENDS

In de Lukaskerk hangen 'huisjes voor de ziel', gemaakt onder leiding van kunstenaar Elly Poldervaart. Ook de kerk kan fungeren als een 'huis voor de ziel'.

Kerken zoeken nieuwe formules

Advies denktank: 'Durf te verrassen!'

REPORTAGE Niets is zo moeilijk als nadenken over de toekomst. Veel gezocht en gesteun is het resultaat. Kan het anders? Geluiden uit een vrolijke denktank.

ZET EEN PAAR CREATIEVE MENSEN bij elkaar en laat ze ideeën spuien over de (Haagse) kerk van de toekomst. Aan tafel zitten Tom Mikkers, rooms-katholiek theoloog en landelijk secretaris van de Remonstrantse Broederschap; Hanna van

ken, zoals de 'preek van de leek'. Het zijn kerkdiensten op zondagmiddag met een echte liturgie, waarbij een bekende Nederlander de trekker is. Maar pas op, horen we, de begeleiding van de betrokken man of vrouw kost veel tijd, want je moet ze eerst een soort catechese in diverse afleveringen aanbieden over de te behandelen bijbeltekst.

'Als je een gebouw sluit, ben je het definitief kwijt'

Dorssen, theoloog en als communicatieadviseur verbonden aan de Protestantse Kerk in Amsterdam; Jonathan van der Geer, voorlichter van de fractie van de ChristenUnie in de Tweede Kamer en lid van de Haagse Bethlehemkerk.

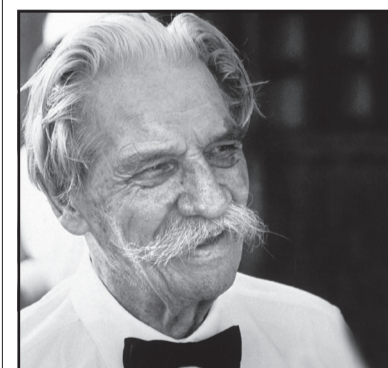
Al direct borrelen de ideeën op. Amsterdam heeft ervaring met stedelijke bijeenkomsten die de aandacht trek-

Collectieve geheugen

Waar moet de kerk het van hebben, van gebouwen of van pastores? Overal in het land worden die keuzes gemaakt. Ons panel kiest zonder aarzeling voor het belang van gebouwen. 'Gebouwen zijn ijkpunten, ontmoetingsplaatsen. Op de klok zie je hoe laat het is. Gebouwen zitten in het collectieve geheugen van wijkbewoners. Als je een gebouw sluit of verkoopt, ben je het definitief kwijt.'

De goede volgorde van vernieuwing

Lees verder op pagina 2

Albert Schweitzer, praktisch mysticus

Albert Schweitzer was een van de grote helden van de twintigste eeuw. Hij was arts, musicus, befaamd theoloog en vooral hulpverlener in Afrika. Zijn lijfspreuk was: 'Eerbied voor het leven.' Hij kreeg in 1952 de Nobelprijs voor de vrede. Over zijn leven en werk, en vooral over de mystiek die daaruit spreekt, houdt pastor John Batist een voordracht in de H. Antonius Abtkerk. Aanmelden: tel. (070) 354 17 42.

Donderdag 19 januari, 20 uur, Scheveningseweg 233.

Maria zorgt voor gift aan voedselbank

BIJ HET KERK-EN BUURTHUIS DE Oase in Laak heeft zich half december een buurtbewoner gemeld met een gift van duizend euro voor de voedselbank. De man vertelde dat hij in een droom Maria had gezien, die hem had verzekerd dat hij zijn huis, dat in de verkoop zou komen, snel kwijt zou zijn. Hij hoefde zich geen zorgen te maken. Bovendien had Maria gezegd dat hij als dank voor de snelle transactie een gift zou doen aan de voedselbank. Binnen twee maanden was het huis inderdaad verkocht. Jan Baronner, verbonden aan De Oase, keek vreemd op toen de gulle buurtgenoot voor hem stond. 'Ik was overdonderd', zegt hij. Dankzij deze en een andere gift konden alle 185 cliënten van de voedselbank in Laak voor Kerst een extraatje van vijftien euro krijgen.

Adverteren in Kerk in Den Haag

Wilt u adverteren in dit maandblad? Informatie over mogelijkheden en tarieven:

www.kerkindenhaag.nl

advertentie

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

Verrassende kerk

Vervolg van pagina 1

wordt als volgt geschetst: benoem in een kerk eerst een creatieveling, gekoppeld aan een gebouw dat het visitekaartje wordt. Hij of zij wordt de 'ondernemer'. De pastorale zorg kan vervolgens worden opgevolgd met een pastor in deeltijd of met freelancers. Dat is een andere werkwijze dan beginnen met een liefst fulltime pastor als eerste betaalde kracht. Achterliggend argument: klassiek opgeleide

werken we niet met *goldmembers*? De kerk moet wat ze doet, durven te beprizen. Als je de kerk belangrijk vindt, laat dat dan merken. Durf te zeggen dat de kerk je duurste vereniging behoort te zijn.' Andere suggestie: tientjesleden instellen.

Kaarsrecht in de banken

Hoe ziet een succesvolle kerk eruit? Doe de fototest. Vergelijk oude schoolinterieur-foto's met oude kerkfoto's. Schoolklassen van vijftig jaar geleden

ven. Conclusie: probeer het verleden van je af te schudden. Maak de kerk sexiër.

Maar is radicale vernieuwing dan niet voorbehouden aan meer luidruchtige kerken? Een misverstand. Elke kerkstijl en elke stroming heeft kansen. De één kiest voor sociale activiteiten, zoals maandelijkse beauty-avonden voor vrouwen. Een andere kerk zet in op stevige theologische sessies voor yuppen, die afkomen op de betekenis van bijbelverhalen. Weer een andere kerk, die veel nieuwe, jonge leden van buiten de stad trekt, organiseert 'inburgeringstochten' om met elkaar en met de stad bekend te raken, inclusief dat bijzondere dialect.

'Waarom geen seizoenwerkers in de kerk?'

theologen zien de kerk nog te vaak als een raadhuis, waar burgers braaf hun nieuwe paspoort komen afhalen. 'Durf de kerk te zien als niche in de samenleving, waar mensen terecht kunnen met hun spirituele vragen.'

Over personeel gesproken: waarom geen seizoenwerkers in de kerk? Werk met contracten van een half jaar. 's Zomers is er veel minder werk dan 's winters.

Goed koffiezetapparaat

Geld, ook een uitdaging. Waarom niet meer werk gemaakt van projectfinanciering? Jongeren geven liever honderd euro voor een goed koffiezetapparaat dan een abstracte bijdrage 'voor instandhouding van het kerkewerk'. En Kerkbalans dan? Die landelijke geldinzamelingsactie wordt echt uit de tijd gevonden. 'Zo'n brief om geld binnen te krijgen, met al die termijnen, dat is achterhaald. De kerk probeert geld te innen zoals de belastingdienst dat doet.'

Is er een alternatief? 'O ja, waarom

zien er compleet anders uit dan nu. Foto's van kerkelijke groepen verschillen nauwelijks. Nog steeds zit iedereen kaarsrecht in kerkbanken. De interactie is nagenoeg gelijk geble-

Aandachtspunt: organiseer je eigen weerstand. Zorg ervoor dat plannen ook door de uitersten in de kerk gedragen worden. Alleen dan krijg je iedereen mee.

ILLUSTRATIE WILLEKE BROUWER

Achter al deze praktische suggesties moet een dragende gedachte liggen, vinden de deelnemers aan het gesprek. Iemand haakt in op de leuze van Kerkbalans, 'Wat is de kerk u waard?' Hij trekt een vergelijking met het abonnement op de sportschool. Waarom is de sportschool voor iemand van waarde? Omdat je weet dat sport goed voor je is. En je zegt dat lidmaatschap niet snel op, omdat je schuldgevoel dan begint te knagen. Zó moet de kerk zich ook zien te positioneren: zonder schroom het gevoel uitdragen dat het goed is om bij een kerk te horen. Bijvoorbeeld door veel meer dan nu gebeurt aan het maatschappelijk debat bij te dragen.

Daarvoor is wel nodig dat de kerk enkele mensen paraat heeft, die in de media standpunten en posities uitstekend kunnen uitdragen, en die daarvoor getraind zijn. Media weten vaak niet wie ze moeten bellen als ze iemand nodig hebben. Een goed contact met de media betaalt zich terug: de kerkleden zien dat ze bij een organisatie horen die er in het maatschappelijk debat toe doet.

'Mensen vergeten snel'

Dan de moeilijkste vraag: heeft de kerk toekomst? Het vertrouwen in de kerk bij burgers is tot een dieptepunt gedaald. Hoe zal het met het imago verder gaan? Het panel is opmerkelijk nuchter. De waan van de dag kan ook goed uitpakken. Mensen vergeten snel. Het misbruikschandaal in de rooms-katholieke kerk is niet het einde. Bovendien: 'Ook in kleine vorm kan de kerk grote dingen doen.'

Een slotopmerking: het behoort tot de kerntaken van de kerk om onverwachte dingen te doen. De Bijbel staat immers zelf ook vol verrassende verhalen. Durf daarom te verrassen.

JAN GOOSSENSSEN

Occupy

Vervolg van pagina 1

een stukje dichterbij. En sympathisanten uit de stad zijn altijd welkom. Robert staat model voor de doorsnee-Occupyer. Jong, serieus, nauwkeurig volger van het wereldnieuws, maatschappelijk betrokken. Hij spreekt de taal van de bezorgde burger die desondanks de hoop niet heeft verloren. 'Als je wilt dat de wereld verbetert, moet je bij jezelf beginnen', zegt hij. In de paar weken dat hij hier komt, is hij al behoorlijk veranderd. 'Door de gesprekken hier heb ik veel geleerd. Ik heb meer vertrouwen in mezelf gekregen, absoluut.'

Wie een middagje Occupy 'doet', wordt ondergedompeld in een sfeer van kameraadschap en goede bedoelingen. Alles mag, niets hoeft. Maar ja, hoe nu verder? Als het echt koud wordt en het geld voor de boodschappen raakt op, wie helpt de Occupyers dan de winter door? Zijn idealen bestand tegen strenge vorst? En wat willen ze nou precies? Maar niemand die zich daar echt zorgen over lijkt te maken. De Haagse 'mannen en vrouwen van het jaar' demonstreren onbekommerd hun onbaatzuchtigheid en geloof in de toekomst.

Wie de groep daar zo ziet, letterlijk in het moeras, samengeklonterd op een paar vierkante meter in die grote tent met een uitnodigende vlag op het dak, en de opgewekte sfeer van saamhorigheid ondergaat, gericht op een toekomst die misschien nog lang op zich laat wachten, kan een vergelijking met een religieuze beweging nauwelijks ontgaan. Occupy, dat is gewoon een kerk in een tent. Oei, laten ze dat niet horen.

JAN GOOSSENSSEN

advertentie

ALLES KUNNERS EN ALLES DOENERS

Crème de la Crème MEUBELSTOFFERING

WONINGINRICHTING MEUBELSTOFFERING

MEUBELSTOFFERING
www.deleerspecialist.nl

Leer in honderden kleuren

LEERREPARATIE

- 35 jaar ervaring
- Halen en brengen gratis

Open: ma. 10.00 - 16.00 u.
do. 12.00 - 20.00 u.
Overige dagen: op afspraak (ook 's-avonds)

Van Zuylen van Nijvelstraat 1c, Wassenaar 070-517 88 94 (b.g.g. 06-45 31 20 18)

Wij komen graag bij u thuis voor een gratis advies en prijsopgave

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassaustraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Toekomst weer op agenda

Vervolg van pagina 1

het hier en nu. Daarin maakt hij gehakt van populaire schrijvers die verleden en toekomst met een zekere vijandigheid benaderen. De grootste daarvan is de Duitse 'spiritueel leraar' Eckhart Tolle, een succesauteur en schrijver van *De kracht van het NU*. Van deze *Gids voor spirituele verlichting* verschenen meer dan twintig drukken. Zijn boeken geven kennelijk antwoord op een probleem waarmee veel mensen worstelen. Zoek het geluk in het 'nu', vindt hij.

Bijbels visioen

Misschien wordt het tijd dat in dit nieuwe jaar 'de toekomst' weer prominent op de agenda komt van politici, economen en kerken. Wat dat laatste betreft, houdt Holtzapffel een doorwrocht en intelligent pleidooi om het bijbelse visioen weer de plaats te geven die het toekomst, in de kerk en in de samenleving. Hij schrijft: 'Het rijk van God tot stand brengen, dat kunnen mensen niet. Maar, geholpen door goddelijke inspiratie, geestkracht, een bijdrage leveren, dat kunnen mensen en dat moeten mensen dan ook. Gods rijk zal er komen, desnoods zonder, maar als het even kan met onze bijdrage.' Hij citeert de twintigste-eeuwse reimonstrantse theoloog K.H. Roessingh,

die sprak van de mogelijkheid van 'ombuigen in de goede richting'. Er is een wonderlijke spanning, zo zegt Roessingh, als het gaat om de vraag naar de eigen bijdrage van de mens aan de verwelkoming van Gods belofte. Juist diegene die zich met hart en ziel stort op het werk in deze wereld, zeker ook voor de naaste, juist hij weet dat er nog iets anders is, iets wat de wereld overstijgt. Tevens weet hij dat aan alle

Zoek het geluk in het 'nu'

menselijke arbeid het merkteken van het onvolledige kleeft. Er is geen enkele reden voor blind optimisme. Toch is er de opdracht om de oorspronkelijke wereld om te buigen naar wat we verstaan hebben van Gods wil. Alle reden dus om dit jaar welgemoed te beginnen. *Kerk in Den Haag*, website en blad, is ook dit jaar bij uitstek een medium om als platform te fungeren voor interessante meningen, bespiegelingen, veelbelovende ideeën, inspirerende praktijkvoorbeelden en nieuwsgierigmakende experimenten. Een toekomstgericht, voorspoedig nieuw jaar gewenst!

REDACTIE KERK IN DEN HAAG

Religie in Nederland verandert van karakter

'ZWEVENDE GELOVIGEN' HEBBEN de toekomst. Joep de Hart, pas benoemd hoogleraar aan de Protestantse Theologische

Universiteit en bekend als onderzoeker van het Sociaal en Cultureel Planbureau, zal zijn recente bevindingen over de staat van 'religieus Nederland' presenteren op de nieuwjaarsbijeenkomst van de Protestantse Gemeente van Den Haag.

Van De Hart is de stelling afkomstig, dat religie in Nederland niet verdwijnt, maar van karakter verandert. In zijn woorden: 'Die gedaanteverandering manifesteert zich in de erosie van oude religieuze modellen, soms in religieuze onverschilligheid, in ontkerkelijkheid en het verval van geloofstradities, maar ook in de aantrekkingskracht van fundamentalistische, charismatische en evangelische stromingen en nauwelijks geïnstitutionaliseerde, syncretistische, sterk individueel getinte vormen van spirituele belangstelling.'

Hoe de toekomst van de 'nieuwe spiritualiteit' er concreet uitziet, is trouwens moeilijk te voorspellen. De uitingsvormen verschillen sterk, oudere actievormen zijn in de meerderheid en het is ook getalsmatig overduidelijk te spreken van een 'spirituele revolutie'. Bovendien lijken 'zwevende gelovigen' wat sociale betrokkenheid betreft sterk op kerkelijke milieus. 'Wat dit betreft verschilt de nieuwe spiritualiteit niet van de christelijke godsdienst of de sportbeoefening.'

WOENSDAG 11 JANUARI, 16.30 UUR, KLOOSTERKERK.

advertenties

ARMAND IT SERVICES

Armand IT Services 06 33 87 70 30
Onyxhorst 47 info@armand-it-services.nl
2592 HC Den Haag www.armand-it-services.nl

GRATIS KENNISMAKINGS ACTIE

Wij komen geheel kosteloos bij u langs om een gratis check-up op uw systeem te verrichten.

Gegarandeerd kosteloos in de regio Den Haag.

24 uur service
Reparatie
Hulp op locatie
WiFi
Advies
Installatie

Onderhoud
Automatisering
Bekabeling
Begeleiding
Cursussen
Netwerk Beheer

verd. Van de prachtig versierde dames-toiletten tot de ruime kinderspeelzaal. Her en der herinnert een muur of biechthokje nog aan de rijke roomse historie. Het altaar was voor de oplevering al weggehaald. Onlangs is een receptieruimte in de catacomben in gebruik genomen, compleet met verlichte trap, spiegelwand en hippe leren banken. Er zijn nog plannen om van de rest van de catacomben oefenruimten voor de muzikanten te maken. Het mag wat kosten; alles wordt gedragen door de giften van de kerkleden, die een tiende van hun inkomen afstaan aan de gemeente.

Jonge gezinnen

Doordeweeks kunnen de kerkgangers terecht in zogeheten Connect-groepen, voor verdieping en het opbouwen van langdurige contacten. Er is ook een ruim aanbod aan activiteiten voor

Het mag wat kosten, de kerkleden betalen tiende van inkomen

kinderen. Belangrijk, want jonge gezinnen zijn een drijvende kracht van de City Life Church. Er zijn regelmatig trouwerijen en sommige stellen zijn zelfs speciaal in de buurt van de kerk komen wonen. 'Blijven groeien', lijkt het motto van Van de Ridder. Hij begeleidt ook dochtergemeenten in Utrecht en Den Helder.

MAARTEN DAS

Oogverblindende ruimten in de catacomben van de City Life Church: design-toiletten en luxe loungebanken.

Aantrekkelijk 'theater' in City Life Church

'Alleen met je bijbel zwaaien is niet genoeg'

REPORTAGE De kerk die toekomst heeft, zou dat een gemeente à la de City Life Church zijn? Sfeer, belichting, muziek, gebed en hippe wc's zorgen voor meer dan duizend bezoekers per zondag.

HET VERTROUWEN VAN NEDERLANDERS in 'de kerk' is op een historisch dieptepunt. De evangelische City Life Church aan het Monnickendamplein verwelkomde onlangs echter haar duizendste lid. Het totale aantal kerkgangers op zondag is de afgelopen vier jaar verdrievoudigd: van ruim vierhonderd naar bijna driehonderd. Om deze toestroom aan te kunnen, is in november een avonddienst in het leven geroepen. Voorganger Erald van de Ridder is verast door de ontwikkelingen, maar blijft er kalm onder. 'Het is uiteinde-

lijk niet ons werk, maar Gods gunst.' Toch komt er bij die gunst een enorme hoeveelheid menskracht kijken. Elke dienst zijn er zo'n honderd vrijwilligers actief: van het welkomsteam bij de ingang tot de praiseband op het podium, van de regiekamer die de beelden verzorgt op het twaalf meter brede beamerscherf tot het barpersoneel in de koffielounge na afloop. Sfeer is belangrijk, aldus Van de Ridder. 'Dat gaat op een subtiele manier. Welke muziek draait er als je binnenkomt, welke belichting is er? Het heeft bij ons wel wat weg van een theater, ge-

inspireerd door de internationale Hillsong-kerk.' Bang dat al die toeters en bellen mensen afschrikken, is hij niet. 'Je moet de taal van de wereld spreken. Alleen met je bijbel zwaaien is niet genoeg. We willen de boodschap van God zo aantrekkelijk mogelijk presenteren.' Aantrekkelijk én praktisch toepasbaar.

'Het is niet ons werk, maar Gods gunst'

De overweging op zondag is altijd gericht op de toepassing van de Bijbel in het dagelijks leven. Punt voor punt behandelt Van de Ridder de Bijbelteksten van die zondag met direct een korte uitleg. Zijn vrouw Mathilde verzorgt de mededelingen en voorbeden. Daar-

bij bidt iedereen hardop de intenties mee die de afgelopen week zijn binnengekomen. Ook het omhoog houden van de Bijbel met een voorgeschreven geloofsbelijdenis gebeurt *en masse*. Tussendoor worden filmpjes vertoond. Het meest indrukwekkende moment is tegen het eind, als iedereen wordt uitgenodigd 'zijn leven in Jezus' handen te leggen', ook weer met een hardop uitgesproken gebed. Voor sommigen is dat de eerste keer. Een enorm belangrijke stap, en 'het mooiste moment van de dienst, waar je het allemaal voor doet', aldus Van de Ridder. Voor nieuwe bezoekers is achterin een ruimte gereserveerd met een espressobar en mooie stoelen. Het gebouw van de voormalige Onze Lieve Vrouw van Fatima-kerk is door de nieuwe eigenaar in vier jaar tijd compleet omgeto-

INTERVIEW Lucile Dyckmeester wachtte niet af tot haar kerk of andere instanties iets zouden organiseren. Ze nam het heft in eigen handen en deed briefjes in alle brievenbussen op de Ieplaan: 'Wie komt er eten?'

HET IDEE ONTSTOND IN 2008. TIJDENS de eerste crisis wilde Lucile Dyckmeester, bewoonster van de Ieplaan, een tegezet doen, in het klein. 'Je hoorde zoveel heftige verhalen, het waren zulke slechte tijden...' Met een vriendin (ook Ieplaan) bedacht ze dat zij tweeën eens per maand voor twaalf mensen uit de straat zouden koken. *Twee voor twaalf* was geboren. De maaltijden moesten voor iedereen toegankelijk zijn en zonder winst oogmerk blijven. Dus alle bewoners van de laan werden uitgenodigd. Aanschuiven voor twee gangen inclusief drankjes kostte € 7,50. 'Niks ingewikkelds.'

Wonderlijk

Eens per twee, drie maanden valt in de hele straat een briefje met een datum in de bus. Het is steeds: wie het eerst komt, het eerst maalt. De samenstelling van de groep is iedere keer weer volstrekt anders, ouderen en jongeren, extraverte en introverte burens. 'Het is op wonderlijke wijze gaan werken', vertelt

Samen eten op de Ieplaan Eigen initiatief, 'niks ingewikkelds'

Huis op de Ieplaan.

Dyckmeester, 'al is de opzet inmiddels wat veranderd.' In het begin kookten zij en haar vriendin en was de maaltijd op een vast adres. Toen de vriendin

verhuisde, nam een ander haar plaats in. Nu is het steeds op een ander adres en helpt een van hen de gastvrouw-van-de-maand met koken en afwassen.

'De eerste jaren hadden we een vraag waarover we spraken – anders gaat het alleen maar over het eten. Nu niet meer, het gesprek komt vanzelf. Met twaalf gasten per keer kun je goed één gezamenlijk gesprek voeren.'

'Een maaltijd is een ontmoeting, zonder dat je elkaars beste vriend hoeft te worden', vat ze het idee samen. 'Het is prettig dat die opzet duidelijk is. Eten is contact maken, dat telt.'

Hond uitlaten

Twee voor twaalf draait zonder subsidie van wie dan ook. 'Dit is veel aardiger. En als het niet meer zou lopen, als het uitgewerkt is, dan is het ook klaar.' Maar daarvan is geen sprake, de Ieplaners zijn betrokken.

Ooit wenste Lucile dat er een adres zou zijn waar je even naartoe kon bellen als je onverwacht weg moest, en dat iemand dan je hond zou uitlaten, op je kind zou passen. Maar niemand wilde die coördinatie op zich nemen. Nu lijkt het alsof het alsnog voortvloeit uit de maaltijden. Af en toe ziet ze nabije of verre burens op straat staan praten. 'Dan denk ik dat die mensen elkaar misschien toch dankzij het eten hebben gevonden.'

NELLEKE DE JONG – VAN DEN BERG

IN - DRUK

DE LIEFDE VOOR SCIENCE FICTION(SF) begon bij mij nadat een vriend mij *Ver van de zwiigende planeet* van C.S. Lewis leende. Ik las het in 1965 als leerling-verpleger tijdens mijn nachtdienst en werd gefascineerd door de combinatie van fantasie en theologie. Lewis, gestorven in 1963, schreef de Narnia sprookjes (recent zijn enkele verfilmd), die ik allemaal heb voorgelezen aan mijn kinderen. In Wheaton (USA) is een klein museum aan hem gewijd, waar de (betoverde) kleerkast staat uit het gelijknamig verhaal. Toen ik er was en er niemand keek, kon ik het niet laten de achterwand te inspecteren. Was er wellicht nog steeds een deur naar het land Narnia? Helaas, de magie bleek uitgewerkt. In zijn sprookje en science fiction verhalen verwerkt Lewis, ook verstaanbaar voor mensen die de Bijbel niet kennen, belangrijke thema's van het geloof. Op een soortgelijke wijze deed Tolkien dat met zijn *In de ban van de ring*, ook geheel door mij voorgelezen aan tafel. Het gaat om de strijd tussen goed en kwaad, waarbij het kwaad niet alleen gevonden wordt in de van buiten komende schepsels of *aliens*. Voor mij staat SF

ONBEVREESD OP EIJK EN DUINEN

dan ook niet gelijk aan invasies van marsmanntjes of intergalactische gevechten. In 1972 vond ik in mijn boekhandel, tussen de SF, het boek *De planeet die aarde heette*. In de USA uitgegeven door een theologische uitgeverij. Ik dacht een boek gevonden te hebben in de sfeer van Lewis en Tolkien, maar werd snel teleurgesteld. Op grond van het boek Openbaring en wat losse bijbelteksten voorspelde de schrijver – Hal Lindsey – dat Jezus spoedig zou komen en de wereld daarna in de ellende gedompeld zou worden. Op kaartjes in het boek was te zien hoe de communistische Sovjet Unie Israël en het Westen zou aanvallen, zodra de EEG uit tien staten zou bestaan.

De Sovjet Unie is uiteengevallen, de Europese gemeenschap is inmiddels bijna verdubbeld, maar van de heer Lindsey is weinig meer vernomen. Zelfs geen excuus voor de apocalyptische bangmakerij. Maar nog steeds zijn er mensen die, met de Bijbel in de hand, het einde voorspellen. Na de val van het communisme werd het de oprukkende islam en inmiddels verwelkomen sommigen de economische crisis

blijmoedig als bewijs van hun gelijk dat het met deze wereld niets meer wordt.

Aan het begin van het nieuwe jaar moeten we ons door zulke profeten maar niet in de war laten maken. We hebben al genoeg kopzorg, de rampen en gerichten uit Openbaringen kunnen we daar niet bij hebben. Trouwens, net zo min als je via een kast in Narnia komt of door het vernietigen van een ring de wereld redt, zullen er bazuinen klinken en graven opengaan op Eijk en Duinen.

De apocalyptische boeken zijn geschreven als een troostend beeldverhaal voor vervolgd en bange mensen. Niet geschreven om mensen de stuipen op het lijf te jagen of als nieuwsbulletin aan de man te brengen. Verhalen vol verbeeldingskracht zijn het. Niet om onze nieuwsgierigheid naar de toekomst te bevredigen, maar opdat we zouden bidden en werken zolang het dag is. Een gelukkig nieuwjaar!

ROB VAN ESSEN

Om moedig geloof

Gij, diep in mij verborgen,
Woord van onstilbaar verlangen:
Ik zoek de oase van vrede,
uw voetspoor in onze tijd.
Geef ons niet prijs aan de angst
voor wat nieuw en anders is.
Laat het kind in mij niet sterven
dat zich op de nieuwe dag verheugt.

Woord van onstilbaar verlangen,
doe ons beseffen dat vrede gedeeld,
en de ontmoeting gezocht moet worden.
Respect oefenen voor elkaar - juist nu -
vraagt om mensen die van zegenen
weten.
Laat onder ons bloeien, o Eeuwige,
uw oase van vreugde en moedig geloof.
Dat wij daar niet vergeefs om roepen!

ROB VAN ESSEN

Geldverdamping lijkt op torenbouw van Babel

Apocalyptische radeloosheid

COLUMN Is de huidige crisis in bijbelse zin te duiden? Jaap van den Berg waagt een poging. 'Het is een stoute gedachte om aan de huidige geldverdamping apocalyptische waarde toe te kennen.'

TOEN MIJN OMA NIET MEER VOOR zichzelf kon zorgen, namen mijn ouders haar bij ons in huis. Dat was zeventig jaar terug. Over wat dat kostte, werd niet gepraat, want dat hoorde zo. Maar toen twintig jaar later mijn alleengebleven tante met dezelfde zorgvraag bij ons aanklopte, zeiden we: nee, het is veel beter als jij naar 'een rusthuis' gaat. Gelukkig had zij daarvoor intussen wat gespaard. Vroeger bleven we getrouwd een le-

venlang bij elkaar. Nu doen we massaal aan scheiden, en regelen we de pijn met een financieel convenant.

In de nu verdwenen maatschappij hielden we elkaar, maar later zijn we elkaar voor van alles gaan betalen. Dat leverde een massa georganiseerd op, en we kregen een geoliede samenleving ervan. In een deel van de wereld heerst aanvankelijk een poos nog het communisme, waar men probeerde de staat voor alles te laten zorgen. Maar toen dat inklapte, triomfeerde wereldwijd het systeem van betalen aan elkaar. Een Amerikaanse filosoof riep dat 'het einde van de geschiedenis' was aangebroken. Leuke jaren volgden, zij het dat allerlei gelovigen ons lieten weten dat het systeem niet eer-

lijk was. De islam deed dat hardhandig op '11 september'. Maar toch triomfeerde gaandeweg het systeem van betalen, dat alle intermenselijke verhoudingen tegenwoordig is gaan bepalen.

En nu 'de crisis'! Wat is er aan de hand? Het middel waarmee we met elkaar zijn gaan omgaan, het geld, is ineens aan het verdampen. We verloren geloof in de waarde ervan. Grieken, kenners bij uitstek van democratie en enthousiaste handhavers van volksinspraak, gaan ons daarin voor. Wat mij opvalt is, wat ik noem: de apocalyptische radeloosheid van de regereers. Elke avond is er een andere deskundige die ons zijn waarheid vertelt, maar geen ervan weet het kwaad

echt te keren. Helder is dat het de hele wereld in de nabije toekomst slechter zal gaan dan in het voorbije kapitalistische feestje. Ik noem die radeloosheid apocalyptisch, omdat radeloosheid de sfeer tekent die Jezus ons overbracht voor het naderend ingrijpen van God in de geschiedenis. Daarbij hoort ook het verkillen van de liefde onder de mensen.

Ik kan het niet helpen, maar bij die verdamping van het geld krijg ik eenzelfde gevoel als bij het verhaal van de torenbouw van Babel. Toen mensen daar de triomf van hun kunnen wilden vieren, 'daalde de Here God af om hun stad en de toren te bezien'. En om te voorkomen dat de volken alles zouden gaan kunnen, heeft hij hen elk met hun eigen taal over de aarde verspreid.

Het is een stoute gedachte om aan de huidige geldverdamping apocalyptische waarde toe te kennen. In heel mijn predikantenbestaan ben ik altijd

voorzichtig met eindtijdverhalen omgesprongen, want met gemak krijgen mijn hoorders allemaal daarvan wat kolder in de kop.

Maar, stel nou, met collega Klaas Hendrikse gezegd, dat God bestaat, dan heeft God er plezier in om af en toe iets te doen waarmee hij de mensheid aan het denken zet. Dan is hij vorig jaar neergedaald om de vervreemding onder de mensen te bezien. Als ik zijn gebod goed verstaan heb, dan is hij niet blij met een samenleving waar mensen elkaar met geld als klanten op afstand houden, want Jezus sprak ons aan als familie, broers en zussen.

Ik denk dat God ons nu wil zeggen dat we elkaar weer moeten leren kennen, ja weer zorg voor elkaar moeten gaan hebben.

JAAP VAN DEN BERG,
EMERITUS-PREDIKANT LOOSDUINEN

'Vier Evangelisten' in Den Haag-Zuid

Nieuwe parochie met vier accenten

NIEUWS De vier parochies van Den Haag-Zuid worden samengevoegd tot één nieuwe parochie. De nieuwe naam is 'Parochie van de vier Evangelisten'.

DIT NAJAAR IS NAMENS VIER parochies in Den Haag-Zuid een verzoek uitgegaan naar de bisschop van Rotterdam om te komen tot één nieuwe parochie. Het betreft de parochies Maria van Eik en Duinen, H. Pastoor van Ars, de Titus Brandsmaparochie en de Emmausparochie. Behalve de Pastoor van Arsparochie zijn deze parochies al ontstaan uit eerdere fusies van parochies. Met dit verzoek geven de parochiebesturen gehoor aan het verzoek van de bisschop, zoals dat is verwoord in de diocesane beleidsnota *Samenwerking Geboden 2* uit 2007. In die nota zijn de aanleiding en de doelstellingen van het bisdom uitgelegd en deze worden onderschreven door de besturen. De aanleidingen zijn het steeds meer afnemen van het aantal gelovigen en het

Emmauskerk. De Emmausparochie is een van de vier parochies die worden samengevoegd.

aantal kerkgangers, en de beschikbaarheid van minder pastorale beroepskrachten, zowel priesters als diakens en pastoraal werkers. De doel-

stelling van de nota luidt: 'Dat het Evangelie mag blijven klinken, verstaanbaar en geloofwaardig.' De nieuwe parochie krijgt de naam

R.K. Parochie van de Vier Evangelisten. Het evangelie heeft vier erkende vertolkers (Matteus, Marcus, Lucas en Johannes), die hun eigen accenten leggen. Zo zal ook binnen deze parochie in de vier parochiekernen het evangelie op eigen wijze gestalte krijgen. De besturen spreken in de brief aan de bisschop het vertrouwen uit dat deze veelvormigheid veel mensen in Den Haag-Zuid in staat zal stellen een hechte geloofsgemeenschap te vormen.

De nieuwe parochie krijgt één pastoraal team, bestaande uit twee priesters, een diaken en twee pastoraal werkers, en één parochiebestuur. Daarnaast zal in de vier parochiekernen een pastorale raad werkzaam zijn voor de pastorale zorg en een beheerscommissie voor de zakelijke kant. Voor de zondagse eucharistievieringen wordt een beroep gedaan op priester-assistenten: emeriti en andere priesters die bereid zijn voor te gaan.

Toekomst
Aan de clustering, die per 1 januari 2012 een feit is, is een geduchte voorbereiding voorafgegaan. Veel parochianen hebben er over meegedacht en

eraan meegewerkt. Er waren kritische vragen en zorgen, maar het verzoek van de bisschop tot samenvoeging is toch door een meerderheid aanvaard als een noodzakelijke stap naar de toekomst. De mogelijkheid om het verzoek van de bisschop af te wijzen was er trouwens niet. Dat is wellicht – gezien de genoemde aanleiding – ook niet verstandig.

CLAARTJE VINKESTEIJN

Presentatie nieuw pastoraal team

De eucharistieviering ter gelegenheid van de installatie en presentatie van het pastoraal team van de R.K. Parochie de Vier Evangelisten door mgr. J.H.J. van den Hende, bisschop van Rotterdam, is op zondag 29 januari. In eerdere berichten is gesproken over 28 januari, maar de viering is verplaatst. Aanvang 11 uur, Emmauskerk, Leyweg. Op die dag zijn er in de andere drie kerken geen vieringen.

advertenties

P.J. de Groen
KLOKKENMAKER

Reparatie aan alle soorten klokken.
Billijke prijzen door rechtstreeks van atelier.
Klokken worden gehaald en terug geplaatst.

070 - 511 4250
NARCISLAAN 28 WASSENAAR

Fa. A. H. Kerkhof & Zn
uitvaartzorg sinds 1892

BEGRAFFENISSEN - CREMATIES
Traditioneel - Persoonlijk - Eigentijds

- o.a. beschikbare rouwcentra in de regio „SORGHVLIET” Groot Hertoginnelaan 1 „WALDECK” Oude Haagweg 28 Loosduinen
- THUIS-opbaring met vereiste middelen en zorg

- Vastlegging persoonlijke wensen in een wilsbeschikking
- Kostenbegroting, -informatie
- Uitvaartverzekering (geïndexeerd)
- Deposito (waardevast)
- Uitvaartverzorging op alle begraafplaatsen en crematoria en voor elke verzekeringsmaatschappij in Nederland

Kantoor en bespreekruimte
Groot Hertoginnelaan 227 - Den Haag

telefoon
070 - 3451676

Een bekende naam... Een vertrouwd gezicht...
door jarenlange ervaring met stijlvolle, klassieke, traditionele, eigentijdse en kerkelijke uitvaarten

24-uurs dienstverlening in de hele regio
070 - 335 03 97

De Sillestraat 182 - 2593 VC Den Haag
edward@vanderhelm-uitvaartzorg.nl
www.vanderhelm-uitvaartzorg.nl

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor de persoonlijke zorg en aandacht die een uitvaart verdient

Uitvaartzorg • Nazorg
Wilsbeschikking • Verzekeren • Deposito

Haags netwerk wil gemeentestichting

Doorstarten, planten of aansluiten

NIEUWS 'Den Haag in beweging voor Jezus Christus' is een jaar geleden opgericht. Het netwerk ziet toekomst in nieuwe vormen van kerk-zijn.

IN DEN HAAG IS EEN NIEUW NETWERK aan het groeien, dat zoekt naar nieuwe wegen van christelijke presentie en getuigenis. Het netwerk van predikanten, kerkelijk werkers en andere betrokkenen heet 'Den Haag in beweging voor Jezus Christus'. Het stimuleert om in verbondenheid met en vanuit bestaande kerken nieuwe, kleine of grotere geloofsgemeenschappen te stichten. Die nieuwe geloofsgemeenschappen komen niet in plaats van het vele, goede werk dat de (overgebleven) bestaande kerken doen, maar zijn een aanvulling daarop.

Maximale levensduur
De visie van dit netwerk is dat de kracht van het evangelie van Jezus Christus er ook vandaag is. Kerken, die gedwongen bezig zijn met de vraag 'sluiten of doorstarten?', kunnen daarvoor gestimuleerd worden na te denken en te bidden over een doorstart. Sluiten van een kerk kan een optie zijn: de maximale levensduur van een kerkgemeenschap (en een kerkgebouw) kan bereikt zijn. Maar het is ook een optie om een nieuwe start te maken op een andere manier, en de vorm van de nieuwe geloofsgemeen-

schap door de context van de buurt of de wijk te laten beïnvloeden.

Zo is de Havenkerk ontstaan, aan de rand van de Schilderswijk. Dit is een nieuwe geloofsgemeenschap, waarin bewoners van de Schilderswijk participeren. Ook ontstond BOE190 in Wateringseveld: een nieuwe geloofsgemeenschap in de context van deze vinexwijk.

Ook kan een nieuwe geloofsgemeenschap zich ontwikkelen in verbondenheid met de bestaande kerk, zoals Marcus-connect in verbondenheid met de Marcuskerk. In de Pax Christikerk is iets dergelijks aan het groeien, met haar Open Kerk.

Belangstelling
'Den Haag in beweging voor Jezus Christus' is een klein netwerk, dat zelf nog allerlei dingen aan het leren is, onder meer via netwerken in andere grote steden. Het is echter verrassend te merken dat er een groeiende belangstelling is. Die was er onlangs bij ons mini-symposium, waarop dr. Stefan Paas, hoogleraar kerkplanting en -vernieuwing aan de Vrije Universiteit, sprak over het thema 'waarom gemeentestichting?'. Er kwamen zeker vijftig mensen op af. Ook bij twee netwerkbijeenkomsten voor predikanten, kerkelijk werkers en andere betrokkenen, afgelopen jaar, bleek er een groeiende betrokkenheid. Dit jaar krijgt alles een vervolg.

We willen een stimulerend platform zijn voor iedereen die vanuit het evangelie van de gekruisigde en opgewekte Jezus Christus mee wil bidden voor de stad Den Haag, die de stad wil dienen en wil nadenken over andere vormen van kerk-zijn in relatie tot de (multiculturele) cultuur waarin we leven.

PETER BAKKER,
COÖRDINATOR KERNGROEP
'DEN HAAG IN BEWEGING VOOR JEZUS CHRISTUS'

Mini-cursus over gemeentestichting

Op maandag 23 januari start in de Pax Christikerk een mini-cursus 'waarom gemeentestichting?', voor belangstellenden uit alle Haagse kerken.

Thema's: 'de kracht van het Evangelie ontdekken', 'waarom plant je een kerk?', 'hoe plant je een kerk?', 'hoe los je het spanningsveld op van aansluiten bij de cultuur zonder eigen identiteit te verliezen?'. Met sprekers uit Den Haag, en Siebrand Wierda en Theo Visser, 'kerkplanters' in Amsterdam en Rotterdam. Informatie en opgave: www.denhaag-inbeweging.nl.

‘De Vrome Freule’ in Valkenboskwartier

De kerk gaat de kroeg in

V.l.n.r. Demietri, Lenie, Axel. De Vrome Freule in de Fahrenheitstraat: ‘Er is een hele dampkring van betrokkenen aan het ontstaan.’

REPORTAGE Iets nieuws opbouwen in de kerk? Dat lukt nauwelijks, zegt Axel Wicke. Hij gooit het roer om.

HET IS NIET DRUK AAN DE BAR. De avond moet nog beginnen. Maar achter in de zaak, op paarse banken en een paar stoelen, zit een hele groep. Het haardvuur brandt, op de tafel staan bitterballen, en onder het genot van een glas bier bloeien de gesprekken op. Café De Freule in de Fahrenheitstraat

herbergt eens per maand ‘De Vrome Freule’. Het is een nieuwe activiteit van de Bethelkapel en buurthuis de Westhoek. Het zijn avonden ‘om te kletsen, anderen te ontmoeten, elkaar en misschien jezelf beter te leren kennen’, aldus de wervende tekst die predikant Axel Wicke en diaconaal werker Klaas Bruins op de flyers hebben

gezet. Iedereen is welkom, ‘van levenskunstenaar tot flierefluiter, van barfly tot kerkmuur, van filosoof tot twitteraar’. Dat belooft wat.

Bont gezelschap

Inderdaad, het is een bont gezelschap dat heen en weer pendelt tussen de ‘praatbanken’ en de bar. Een vrouw, voor wie De Freule de stamkroeg is, steekt een kaarsje aan bij een foto van Harry, een onlangs overleden vaste bezoeker, die vanuit het café is begraven.

Ze schrikt even als ze merkt dat er een groepje ‘gristenen’ in huis is, maar Wicke knoopt welgemeend een gesprek aan. Aan de bar zit verder een groepje vrouwen, voor wie de donderdag de vaste cafédag is. Een avondje onder elkaar, zonder mannen. Wicke: ‘De volgende keer komen zij bij ons zitten. Ze vinden het wel bijzonder, dat hun café-avond nu ook de kerkavond is.’

Klusjesman

De praathoek wordt vanavond hoofdzakelijk bevolkt door vaste kerkgangers. Zoals Demietri van Eenige, die al ‘vanaf mijn nulde jaar’ in de Bethelkapel komt, zoals hij zegt. Hij is er ouderling, chauffeur en klusjesman, en een van de initiatiefnemers van de maandelijkse donderdag in het café. ‘Ik wil ook graag anderen bereiken dan die op zondag in de kerk komen’. Lenie Freeke is voor het eerst. Ze had geen idee wie ze hier, behalve de predikant, zou aantreffen. Buiten de kerk over het geloof en het leven praten is ze wel gewend, ‘maar vanavond kan ik toch maar met een of twee mensen van gedachten wisselen’. Alsof Wicke haar gedachten raadt, stelt hij af en toe voor om even van plaats te verwisselen. Freeke: ‘Ik vind het een goed idee dat de kerk het café opzoekt. Vroeger hadden cafébezoekers niet zo’n goede naam, maar half Nederland zit tegenwoordig in de kroeg.’

Een paar dagen later, Axel Wicke maakt de balans op van de eerste paar Freule-avonden. ‘Het is belangrijk’, zegt hij, ‘dat we de kerkmuren achter

ons laten en de buurt intrekken. Ik heb gemerkt hoe belemmerend kerkmuren werken. Binnen de bestaande kaders kun je nauwelijks iets nieuws opbouwen. De kerk heeft echt een enorme drempel. Ik heb nu al bijna met meer nieuwe mensen een goed, inhoudelijk gesprek kunnen voeren dan in de afgelopen drie jaar dat ik hier werk.’

De avonden in het café passen in het beleid dat de kerk aanspreekbaar wil

‘Kledingcode? Nee hoor, trekt u maar aan wat u wilt’

zijn voor nieuwe groepen, aldus Wicke. ‘De buurt verjongt en ik merk dat er naast onze vaste, oudere leden een hele dampkring van betrokkenen aan het ontstaan is. Dat zijn mensen die zich niet zozeer kerkelijk noemen, maar die het geloof wel aan hun kinderen willen doorgeven.’ Dus gaan kerkleden en andere buurtbewoners gezellig samen aan het bier. Voor sommigen is het nog even wennen. Wicke: ‘Iemand belde op om te vragen of er voor De Vrome Freule ook een kledingcode gold. Haha, nee hoor, zei ik. Trek maar aan wat u prettig vindt.’

JAN GOOSSENSSEN

VOLGENDE AVOND: 16 FEBRUARI, FAHRENHEITSTRAAT 558.

REPORTAGE In Transvaal krijgen middelbare scholieren hulp bij hun huiswerk. Vier dagen in de week kunnen ze terecht in De Paardenberg. En niet alleen voor de wortelformule en ‘t kofschip.

In de studieruimte van buurt- en kerkhuis De Paardenberg kun je bijna een speld horen vallen. Vijftien middelbare scholieren zitten deze vrijdagmiddag, na het ‘sociale half uurtje’, gebogen over hun huiswerk. Vandaag geholpen door vier tutoren:

‘Alle eindexamenkandidaten zijn geslaagd’

daarvoor getrainde studenten die tegen vergoeding hun kennis overdragen.

Fatima heeft zich gebogen over haar wiskundeles. ‘Ik snap het niet meer, in de klas snapte ik het wel’, zegt ze. Som voor som pakt ze het samen met haar tutor Ebru aan. Wiskunde blijkt een toegepast vak te zijn geworden: de driehoeksdiagrammen gaan over de beroepsbevolking, maar dat is alleen

Huiswerk maken in De Paardenberg: ‘Hoe ver ben je?’

maar om de stof inzichtelijker te maken. ‘Bij ons was het drie jaar geleden ook nog niet zo concreet’, vertelt Ebru.

Even verderop zit Faisal achter de computer, waarop de site van Van Dale prijkt. Verdiept hij zich in een les Nederlands? ‘Nee, natuur- en scheikunde

van havo/vwo klas 2’, antwoordt hij. Voor hem ligt het hoofdstuk ‘Welke landschappen zijn nog jong?’ ‘Van Van Dale maak ik soms gebruik als ik niet weet wat een woord betekent. Soms maak ik wel gebruik van de begeleiding, soms niet. Dat hangt van het hoofdstuk af.’

Op de achtergrond klinken conversaties tussen tutoren en leerlingen: ‘Kun je hiermee verder?’ ‘Ja.’ ‘Hoever ben je?’ Momenteel maken 32 leerlingen, allen van allochtone afkomst, vier keer per week gebruik van de huiswerkbegeleiding. Daarnaast staan er nog eens 40 op de wachtlijst. Want de huiswerkbegelei-

Huiswerkbegeleiding in De Paardenberg

Je kunt een speld horen vallen

ding is niet zonder resultaat: ‘Het afgelopen jaar is iedereen – op één persoon na – hier overgegaan’, weet coördinator Matthea Lotterman. ‘En alle eindexamenkandidaten zijn geslaagd.’

Maar het gaat verder dan alleen huiswerk, vertelt Lotterman. ‘Voor ons is ook belangrijk dat de pubers hier goede vrienden opdoen. En als een leerling ontzettend boos binnenkomt, vragen we wat er aan de hand is. Zo bleek een keer dat iemand spijbelde omdat hij gepest werd, maar ouders en school wisten dat niet. Wij konden een rol spelen in de oplossing.’

JESSE BUDDING

NAMEN VAN DE LEERLINGEN IN HET ARTIKEL ZIJN GEFINGEERD.

Avond bij wijsgerige kring

Arne Jonges: ‘Hekel aan Hegel’

Georg Wilhelm Friedrich Hegel.

AGENDA Bij de wijsgerige kring van de Houtrustkerk bespreekt Arne Jonges iedere maand een filosoof. De avonden zijn los van elkaar te bezoeken. In januari gaat het over Hegel.

Of er een verband te leggen is tussen het gedachtegoed van de Duitse filosoof Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831) en het thema ‘toekomst en apocalyptiek’? Dr. Arne Jonges (voorheen predikant van de Houtrustkerk) begint een beetje te lachen.

‘Hegel ziet de geschiedenis als een zelfontplooiing van de geest. En laat de geschiedenis nu volgens Hegel het absolute stadium bereikt hebben, net tijdens zijn leven... Een zelfingenomen man, die Hegel, die vindt dat alles, inclusief de wijsbegeerte, met hem

tot voltooiing is gekomen. Dat betekent dus: einde verhaal, het einde van de geschiedenis, niks toekomst.

Alleen is die opvatting natuurlijk in strijd met Hegels eigen idee over de voortgang van de geschiedenis van de dialectiek, waarin these, antithese en synthese elkaar afwisselen, waarna de synthese weer these wordt, enzovoort.

De dialectische methode is overgenomen door Marx, die er het historisch materialisme op bouwde. Marx ging niet uit van een ontwikkeling van de geest maar van een ontwikkeling van de arbeidsverhoudingen. Daarin is wel een verbinding met apocalyptiek te vinden; Marx ziet namelijk de communistische heilsstaat als de ideale toekomst, waarin alle ontwikkelingen stoppen omdat het volmaakte bereikt is.’

Jonges heeft een beetje een hekel aan Hegel, zo blijkt. ‘Voor Hegel bestaat de werkelijkheid alleen maar uit de ontwikkeling van de geest, en dat is een gesloten systeem. En wat niet in het systeem past, tja, dat is dan jammer voor de werkelijkheid. Hegel houdt van een diepzinnige wijsbegeerte. Daar moet je voorzichtig mee zijn, vind ik, want diepzinnigheid verliest zich gauw in het maatschappelijk rechtvaardigen van de status quo. Als het argument niet meer voldoet, of je stelt kritische vragen, dan “heb je hem niet begrepen”, dan “ben je nog niet zo ver”.

Maar ja, zonder Hegel zou de filosofie van de twintigste eeuw ondenkbaar zijn geweest, want hij heeft veel reacties opgeroepen. Daarom komt hij de volgende keer aan bod tijdens de wijsgerige kring.’

MARGOT C. BERENDS

DONDERDAG 26 JANUARI, 20 UUR, HOUTRUSTKERK.

advertenties

Monuta

ik weet hoe ze begraven wil worden
maar hoe regel ik dat?

Met één telefoontje nemen we al uw zorgen uit handen. Bij ons staan uw persoonlijke wensen centraal.

Bij Monuta in Den Haag denken we graag met u mee.
bel 070 - 306 54 54
Monuta * Statenhuys
Statenlaan 78, Den Haag
bel 070 - 360 39 05
Monuta Inneme
Laan van Eik en Duinen 38, Den Haag
www.monuta.nl

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN OP MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132, 2516 HX Den Haag 070 343 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

De ideale kerk

‘Lage drempel’: soms een hoge hindernis

DISCUSSIE Een bezoeker moet gemakkelijk over de kerkdrempel kunnen stappen. Logisch. Maar wat voor de één een lage drempel is, is voor de ander een brug te ver.

Een veel gehoorde kreet als het over ‘de ideale kerk van de toekomst’ gaat, is dat de kerk vooral laagdrempelig moet zijn. Dat klinkt logisch en eenvoudig, maar dat is het bij nader inzien niet. ‘Laagdrempelig’ is een subjectief begrip. Wat voor de één laagdrempelig is, is dat voor de ander helemaal niet.

Voor sommigen is de stap naar een kerk gemakkelijk te maken als er eenvoudige taal bezigd wordt, als de liederen niet te doorwrocht zijn, als er geen orgel klinkt maar een piano of een bandje. Voor hen maakt dat de drempel laag, maar voor anderen zou zo’n insteek juist een hoge hindernis vormen. Zij ervaren andere dingen als laagdrempelig: een preek die de hersens doet kraken, een Bach-cantate of een ingewikkelde orgelbegeleiding.

De een voelt zich op zijn gemak bij een joviale ontvangst en jip-en-jou-en tijdens de koffie na afloop. Voor de ander kan dat een brug te ver zijn: hij of zij wil liever anoniem in een kerkbank schuiven en stelt prijs op wat meer afstandelijke omgangsvormen.

Knelligheid

Bij het woord ‘laagdrempelig’ is nog een andere kantekening te maken. Het lijkt synoniem aan ‘low profile’ en kan dan geïnterpreteerd worden als ‘minder professioneel’. Het gevolg: een soms hoge mate van knelligheid. Suffe blaadjes, websites die slecht worden bijgehouden, grijs linoleum op de vloer, soms zelfs een ronduit lelijk kerkgebouw... Niet uitnodigend.

Andere kerken werpen een barrière op door juist dingen te mooi te willen doen. In plaats van een eenvoudige liturgie, zoals die al eeuwen de bezoeker moeiteloos door de kerkdienst loodst, bieden ze een ingewikkeld systeem aan met allerlei losse blaadjes, vol acclamaties, liederen en responsies. Tijdens een kerkdienst zou de geest de ruimte moeten krijgen om zich te ontplooiën, maar in plaats daarvan moet de kerkganger zich inspannen om het geheel te kunnen volgen.

Nog een laatste ‘paradox van de laagdrempeligheid’: die van het al dan niet heffen van entreegeld. Organiseer een gratis concert, en mensen zullen denken: ‘Als het niets kost, zal het ook wel niks zijn.’ De stelling dat hoe hoger de entree is, hoe meer bezoekers er komen, is wat al te boud. Maar het is een feit: als mensen verwachten iets ervoor terug te krijgen, willen ze best betalen. Ook voor kerkelijke activiteiten.

Conclusie van dit alles: bezoekers komen af op kwaliteit. Zet iets goeds neer, en iedere doelgroep vindt z’n eigen plek. Kerk van de toekomst: laagdrempeligheid kan ‘laag-’ en ‘hoogliturgisch’ uitpakken. Maar de kwaliteit moet altijd zo hoog mogelijk zijn.

MARGOT C. BERENDS

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stadswijken	Kerkgebouwen	Tijd	zondag 1 januari	zondag 8 januari	zondag 15 januari	zondag 22 januari	zondag 29 januari
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10u	ds WTV Verhoeven HA	ds FB Fennema	Haagse Dominicus om Liefde, Is God dood ?	ds WTV Verhoeven	cand mw I Buijser
Benoordenhout Archipel Willemspark	Duinzichtkerk van Hogenhoucklaan 89	10u	11u ds van Dongen	ds JC Donner	ds C van Duinen HA	beide predikanten Bev ambtsdragers	ds van Duinen
	Vredeskapel Malakkastraat 1	10.30u	ds C van Duinen	ds JC van Dongen	ds D Sikkema	naar Duinzichtkerk	ds van Dongen HA
Bezuïdenhout	ChristusTriumfatorkerk Juliana v Stolberglaan 154	10u	10u30 ds B Bootsma	ds PC Meijer	ds B Bootsma-Gerritsen	ds RE Stiemer HA	ds B Bootsma
Mariahoeve	Kruispunt Diamanthorst 187	10u	ds de Meij Mecima HA	pastor JW Hoffenaar afscheidsdienst	ds CM Schreuder HA Maassluis	ds HJ van Haarlem	ds J van den Berg
Marlot	Pax Christikerk Vlamburg 2	10u 12u	11u ds AS Rienstra X	ds PJ Bakker open kerk	ds PJ Bakker HA open kerk	ds GJ van Herk Nootdorp open kerk	ds CW Rentier A'foort open kerk
Stadsdeel Laak	Laakkapel Deimanstraat 7	10u	11u ds Dronkert met receptie toe	ds R van Essen	ds Dronkert HA	ds C van der Sluis	ds van Essen
Moerwijk / Morgen-stond / Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luikenlaan 90	10u	10u30 dr de Reuver	dr NW den Bok	ds R de Reuver	ds de Reuver	ds de Reuver HA
Transvaal / Valkenbos/Rus- tenburg	Valkenboskerk Zuiderparklaan 2	10u	10u30 dr P Sanders	mw ds I Bakker < STEK	ds ME den Dulk	ds P Sanders HA	In Paardenberg: dss Buijs & denDulk
Regentessekwart.Z	Bethelkerk Th. Schwenckestraat 30	10u	naar Bergkerk	ds E van Dalen	ds O Elseman	naar Bergkerk	ds O Elseman
Vogelwijk Segbroek	Bergkerk Daal en Bergselaan 50	10u	10u30 ds Elseman	ds R Steenstra Ldn	ds Veldhuizen Zundert	ds Elseman en * Oecumenische dienst	ds JG Meynen Hlm
Statenkwartier-O Duinoord Zeeheldenbuurt	Maranathakerk Ze Sweelinckstraat 156	10.30u	ds IJ Akkerman	ds J Korf	oecum dinst dss Stiemer & Akkerman S/T	ds Akkerman	ds IJ Akkerman
Regentessekwartier-N	Noorderkerk Schuytstraat 9/11	10u 19u	naar vrije evg kerk	ds J Eschbach A'foort	naar de Maranathakerk 10u30	ds HJ van Laren	ds RE Stiemer ds J Korf citydinst
Morgenstond/Zuiderpark / Houtwijk	Thomaskerk Harmelenstraat 108	10u	10u30 ds Tielkemeijer	ds JA Tielkemeijer	ds Tielkemeijer S/T	ds HJ van Haarlem	ds Tielkemeijer Bev Ambtsdaggers
Vruchtenbuurt	Bosbeskerk Bosbesstraat 5	10u	10u30 morgengebed	ds NA Riemersma	ds TM v Montfoort Nieuwegein S/T	ds FB Fennema	ds EJ Bosch
Loosduinen	Abdijkerk Willem IIIstraat 40	10u	10u30 ds Korf	ds HJ van Haarlem	naar Ontmoetingskerk	ds J Korf S/T	ds Korf
	Ontmoetingskerk Louis Davidsstraat 2	10u	naar Abdijkerk	ds J van den Berg	ds J Korf S/T	ds van Westenbrugge Hoek van Holland	ds Th Koelewijn
	Bethelkerk Loosduinen Händellaan 50	10u	ds NA Riemersma S/T	ds NL van Dorp	ds Riemersma	ds NA Riemersma	ds HJ van Laren
Bouwlust Vrederust	Shalom v/h Salvatorkerk Vrederustlaan 96	10u	ds LH van Rouendal	ds JA van Kempen S/T	ds J van den Berg	mw E van Bolhuis-Szabò HI Ambacht	ds CM Schreuder Maassluis
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurriaan Kokstr. 173	10u 17u	ds J Maasland	ds FJ van Harten ds A Mak dnt a/ze	ds AS Rienstra	oecum dnt ds Maasland & pastoor Langerhuizen	ds R van Zwieten Asd
	Oude Kerk Keizerstraat 8	10u 17u30	ds J Quist X	ds W ten Voorde Almere ds T Wegman Gv	ds J Quist Voorb HA ds FJ van Harten	ds J Quist HA ds Quist HA en Dankz	ds LJ Geluk Rt dr TH vd Hoeven jeugdd
Belgisch park Statenkwartier - W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10u	10u30 ds OTh Boonstra	ds AR de Meij Mecima	ds HJ van Haarlem	naar Bethelkerk oecumenische dienst	ds de Meij Mecima S/T
Duindorp	Prinses Julianakerk Tesselsestraat 6	10u 17u30	ds FJ van Harten X	ds AS Rienstra ds J Quist	ds FJ van Harten ds Smink Nwkerk jeugdd	ds E Bouman Voorb HA ds FJ van Harten	ds FJ van Harten HA ds AW vdPlas HA/Dankz
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10u	ds A Minnema S/T	ds R Klijnsma Pynacker	ds Minnema Bev Amtsd	ds Minnema	ds GJ van Herk Nootdorp
Leidscheveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10u	naar Dorpskerk 10u morgengebed	heel Leidschedam naar Hulp & Heilkerk	ds ThL Haitjema	dhr M Boelen	ds E Hoebe jeugddnt

Kerken in overige categoriën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan van Meerdervoort 627	10u 17u	10u30 ! prof dr W Balke ds A Vastenhoud	ds EF Vergunst Ridderkrk ds LJ Vogelaar	ds vd Graaf Waardenbg ds LJ Vogelaar	ds A Vastenhoud ds LJ Vogelaar	dr PJ Visser Asd ds LJ Vogelaar
	Houtrusterk Beeklaan 535	10.30u	ds KH van Klaveren	ds J Postma	naar Maranathakerk oecum dienst	dr A Jonges	mw J Traas-Hageman kerk.werker Enschede
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10u 10u30	ds MR Klokke	ds MPCF Lanoooy H Doop	ds MR Klokke HA	ds CA ter Linden	ds Lanoooy cantate
	Evang. Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10u15	ds MMB van der Meij	ds WTV Verhoeven	ds van der Meij-Seinstra	ds MMB van der Meij	ds Verhoeven
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30u	m JB la Grouw	p vd Lingen Sainte Cène	pasteur A van der Lingen	dr van der Lingen	pasteur R Bennaahias
Overige kerken voor de hele stad	Deutsche Ev. Gemeente Bleijenburg 5	10.30u	X	Pfrn B Wenzlaff	Pf E Benz-Wenzlaff	Pfrn B Wenzlaff	Pfrn M Gill
	Doopsgezinde gemeente Paleisstraat 8	10.30u	X	ds L Penner wisseling1 kerkeraad	ds Penner	Ringdag hier ds Penner	ds L Penner wisseling2 kerkeraad
	Ekklesia Brouwersgr. 2-K in steeg door hek	11u	X	Inspiratie	X	film	X
	Evang. Broedergemeente Herrnhutters Chassésstraat 1	10u 11u	17u zr Chr Welschen	zr G Bendt- Wijsman	zr Chr Welschen	zr Chr Welschen	zr Welschen zangdnt
	Ned. Indonesische k. GKIN Thomaskerk den Haag of Nieuwe kerk Rijswijk	12.30u 14u	ds S Tjahjadi	Adham A Sathia S Th	mw ds R Handayani	ds LPJ van Bruggen	ds J Linandi HA
	Remonstrante kerk Ln v Meerdervoort hg 955	10.30u	ds M Sloopmans	ds RF Philipp	ds M Sloopmans	ds JF Goud	ds RF Philipp
	Vrije Evangelische Gem. Zoutkeetsingel 112	10u	ds RE Stiemer	pastor AG Tulling	naar Maranathakerk 10u30 oec dienst	ds W Verdonk	mw J Doornebal
Ziekenhuizen	Bronovo Ziekenhuis Bronovolaan 5	10u	ds Steenberg	pastor JW Koeleman	ds E Hulsman	ds OTh Boonstra	ds JW Steenberg
	Haga Ziekenhuis Leijweg 275	10u	ds L Baars	pastor HW Hoefman	ds SMA Wevers - van der Feltz	pater JB Beijl	ds L Baars
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10u	pastor M Hoogendoorn	pastor A de Grujter	ds IJ Visser	pastor A de Grujter	pastor Hoogendoorn
	MCH Sint Antonius B. Banningln 1 Ldsch'dam	10.30u	pastor AG Wessel	pastor Wessel	pastor M Hoogendoorn	pastor AG Wessel	ds IJ Visser
Parnassia	Franciscuskerk Monsterseweg 93	10.30u	ds R van Dijk	ds MT Minnema	ds MH Kroes	pastor C van Straten	pastor H Delemarre
	Clarakerk Rozenbottelstraat 14	10.30u	pastor T van der Knaap	pastor H Delemarre	pastor C van Straten	pastor JA Smit	ds JC Donner
dienst met doventolk	Koningkerk B. Ingenhoeslaan 4 Vbg	10.00u	ds M Veen		ds CW van der Meij		

Symbolen: ♪ met cantonij, muziek etc. X = geen dienst ☑ = zie www.kerkindenhaag.nl * geen opgave ontvangen

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church, Arij v d Spuiweg 1 8.30u & 11u Holy Communion, 9.30u All Age Worship, 18.30u evening service, Praise & Café, 4th sunday 17u choral evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijklaan 1 9u quiet traditional worship, 10u Praise 1 11.30u traditional service with choir	Oud-Katholieke kerk Juffrouw Idastraat 7 elke zo 10u eucharistieviering 29/1 10u Maria Lichtmis 8/1 16u gezongen vespers elke wo 12u45 viering zolderkerk	Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 9u30 samenkomst	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10 u samenkomst	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 10.30 u stille samenkomst	Leger des Heils Prinsegracht 57 10 u samenkomst De Oase vMeursstr. 1 2e zondag van de maand 10u kringviering

Rooms-katholieke kerken, Nederlandse weekendvieringen, zie verder www.vliethaghe.nl

Centrum, Parkstraat 65a, H. Jacobus de Meerdere, za 12.45, zo 9 u NL, 10.15 u Lat., 12 u NL	Schilderswijk, Hoefkade 623, H. Martha, za 19, zo 9.45 u.	Benoordenhout, Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, zo 11u	Bezuïdenhout, Bezuïdenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, za 17.30 u.	Marlot, Bloklandplein 15, Onbevlekt Hart van Maria, zo 9.30 u.	Zeeheldenkwartier, Elandstraat 194, OLV Onbevlekt Ontvangen, zo 11 u.	Rijswijk Sir Winston Churchillln 372 H. Benedictus en Bernadette za 19u, zo 9.30u
Regentessekwartier, Beeklaan 188, H. Agnes, zo 10 u.	Valkenboskwartier, Kamperfoeliestraat 279, H. Familie, zo 10.30 u, vr 10u	Loosduinen, Loosduinse Hoofdstraat 4, OLV Hemelvaart zo 10 u, za 13u	Waldeck/Kijkduin, Aaltje Noordewierstraat 4, H. Pastoor van Ars, zo 10.30 u.	Leyenburg, Leyweg 930, H. Antonius & Lodewijk, zo 10 u, 3e za 13u	Scheveningen, Scheveningsweg 233, H. Antonius Abt, za 17u, zo 10.30 u. 22/1 10u naar Bethelkerk oec dnt	Rijswijk, van Vredenburgweg 69. H. Bonifatius, za 19u, zo 11u

Doordeweekse diensten:

- Aandachtscentrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u stilteviering
- Kloosterkerk elke wo 19.30 u vesperviering

- Evangelisch Lutherse Kerk elke wo 12.45 - 13 u middaggebed
- Zorgvlietkerk, Prins Mauritslaan 10, elke vr 20 u Taizé avondgebed
- Bethelkerk Th. Schwenckestraat 30 elke ma 19.00 u avondgebed

Samenstelling: Kerkelijk Bureau Protestantse Gemeente 's-Gravenhage. Opgave en wijzigingen: hagepreken@casema.nl. Telefoon (070) 385 87 07. Adres: Diamanthorst 187, 2592 GD 's-Gravenhage. Tehuizen publiceren intern eigen diensten, zie ook op internet: www.kerkindenhaag.nl

VOOR ADRESSEN VAN KERKEN ZIE PAGINA 6.
Aankondigingen voor februari voor 7 januari aanmelden via de website: www.kerkindenhaag.nl.

Meer agenda op de site
www.kerkindenhaag.nl.

Onzeker bestaan

De FNV-tentoonstelling 'Onzeker bestaan', over 'hard werken maar toch rond de armoedegrens leven', is te zien in de Julianakerk (Schalk Burgerstraat 217) van 20 t/m 31 januari, en van 2 t/m 17 februari in de Vrije Evangelische Gemeente (VEG). Aandacht voor dit thema op 29 januari tijdens de kerkdienst in de Julianakerk, en op 12 februari bij de VEG.

Franciscus

Peter Vermaat, verhalenverteller, brengt Franciscus van Assisi tot leven. Een 'impulsmiddag' voor betrokkenen en belangstellenden van de Par-nassiaBavogroep.
Wo 11 jan. 14 u ■ Franciscuskerk

David in kunst

Lezing door drs. D. Zohar over 'Koning David in de kunst van de Oudheid'. Organisatie: Genootschap Nederland-Israël. Entree € 5,-.
Wo 11 jan. 20 u ■ Christus Triumfatorkerk

China

De heer C. Baaij van Bonisa Zending vertelt op een avond van De Christen-vrouw over de Lisu christenen in China.
Do 12 jan. 10.30 u ■ Marcuskerk.

Tien woorden

Serie lezingen over de 'tien woorden', door dr. Marcel Kemp. Deze keer: 'Eer je vader en je moeder; Je zult niet doden.'
Do 12 jan. 20 u ■ Houtrustkerk

Bach op Vrijdag

Siri Karoline Thornhill (sopraan) en Pieter Dirksen (orgel) brengen werken van Johann Sebastian Bach en Wilhelm Friedemann Bach.
Toegang € 10,- cjp/stud.<27 gratis.
Vrij 13 jan. 17 u ■ Lutherse Kerk

Stilte van de Kartuziers

Studiedag over de muziek, het leven en de spiritualiteit van de Kartuziers. Lezing door musicoloog Thomas Op de Coul over de liturgie en gezangen, lunch, lezing door ds. Marina Slootmans over het klooster La Grande Chartreuse. Met beelden uit een reportage over de prior en de film *Into Great Silence*. Toegang: € 15,-. Opgave tot 7 jan., tel. 325 07 79.
Za 14 jan. 10.30 u ■ Remonstrantse Kerk

Spiritualiteit 21e eeuw

Vier avonden met lezingen over de spiritualiteit van de 21e eeuw. Ma. 16 jan. Jacob Korf en Duncan Wielzen; 30 jan. Jan Eikelboom over vrijheid van handelen; 13 feb. Tjeu Knippenberg over spiritueel leiderschap; 27 feb. Evaluatie door Jacob Korf en leden Werk-

groep Oecumene.
Aanvang 20 u ■ Onze Lieve Vrouw Hemelvaartkerk

Dies irae

Luisteren naar verschillende uitvoeringen van het *dies irae*. Deze luisterkring wordt geleid door ds. Olivier Elsemán.
Do 19 jan. 20 u ■ Bosbeskapel

Film en gesprek

De film *Des hommes en des Dieux* bekijken en nabespreken. Kloosterlingen en islamitische dorpelingen in Algerije delen samen het leven. Totdat het moorden door fundamentalisten en leger begint. Blijven of vluchten?
Do 19 jan. 20 u ■ Ontmoetingskerk

Aarnoud de Groen

Organist Aarnoud de Groen bespeelt het Vierdagorgel. Toegang: € 5,-.
Za 21 jan. 20 u ■ Bethlehemkerk

Driekoningenconcert

Een sextet o.l.v. Jan Timmer speelt muziek van onder meer W. Pijper en Paul Juon. Gratis entree, wel collecte.
Zo 29 jan. 15.30 u ■ Marlotkerk

Zangers gezocht

Zangers gezocht voor het op te richten Boskant Vesperkoor. Info www.deboskant.nl. Verder is er ruimte voor zangers bij het koorproject Messa di Gloria van Puccini van Coen Ruivenkamp, info www.coenruivenkamp.nl.

Lintjes voor Paul Schott en Henk Lemckert

Paul Schott.

Henk Lemckert.

Kerk in Den Haag-redactielid Paul Schott is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Hij werkte 45 jaar bij de Nuffic (de organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs) en zette de 'Dag van de Internationale Student' op de kaart van de gemeente Den Haag. Zowel in de Bonifatiusparochie in Rijswijk als bij de Rwandese vereniging Codac (Contacten, Dialoog en Charitatieve Acties) bekleedt hij bestuurlijke functies, maar hij doet ook de gewone klusjes zoals lampen vervangen in de kerk. Hij zet zijn huis open voor de diverse activiteiten.

Ook de Haagse organist, beiaardier, publicist en organisator Henk Lemckert is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Lemckert is actief op het gebied van cultuur en kerkmuziek in Den Haag, en in het bijzonder in Loosduinen rondom de Abdijkerk. Van de omliggende wijken neemt hij de geschiedschrijving ter hand. Verder is hij actief in de Stichting Haags Orgel Kontakt, de Stichting Carillon Den Haag, de Nederlandse Klokkenspel Vereniging en betrokken bij diverse restauraties. Hij is contactpersoon voor Loosduinen van het Forum Vlaams-Nederlands Cisterciënzer Erfgoed.

Voorproefje uit Liedboek 2013

Goede verhouding tussen woord en toon

AGENDA Nieuwe juweeltjes uit Scandinavië en Schotland, maar ook de ouwe getrouwe Geneefse psalmen: ze staan in het nieuwe liedboek. In januari is in Den Haag een voorproefje.

Het was gepland voor 2012, het verschijnt in het voorjaar van 2013: het nieuwe *Liedboek*. Ongeduldige zangers en zangeressen kunnen op 10 januari kennismaken met liederen uit de nieuwe bundel. Liturgist Ko Joosse, lid van de redactie van het *Liedboek 2013*, leidt de avond.

Waarom een nieuw Liedboek?

'Het vorige *Liedboek voor de Kerken* kwam uit in 1973. Sindsdien is er veel gebeurd in onze cultuur en onze kerken. Schrijvers en componisten gingen door met het schrijven van nieuwe liederen. In ons land verschenen bijvoorbeeld de serie *Zingend Geloven*, *Gezangen voor Liturgie* en de *Evangelische Liedbundel*. Ook in het buitenland verschenen nieuwe liedboeken, met name in Duitsland, Scandinavië en Schotland. Daar zitten juweeltjes van liederen tussen, die straks hun weg vinden naar de Nederlandse kerken.'

Wanneer mocht een lied erin?

'Een lied moet om te beginnen goed van taal en muziek zijn. De theologische achtergrond dient deugdelijk te zijn, bij de tijd. De verhouding tussen woord en toon moet kloppen. Het is mooi als de taal een zeker poëtisch gehalte bezit, verstaanbaar is, en zeker niet archaïsch. Ook jongeren, die de tale Kanàans niet meer beheersen, moeten zich in de liederen kunnen herkennen.'

Welk lied gaan we het meest missen?

'Veel uit het vorige liedboek zal blijven, zeker ook de Geneefse Psalmen. Maar een aantal liederen verdwijnt. Lieder met een verouderd taalgebruik, of die weinig gezongen werden. Hoewel: sommige goede liederen werden weinig gezongen omdat ze in het oude liedboek moeilijk te vinden waren. Die krijgen een nieuwe kans.'

Zit er ook popmuziek in?

'Ja. Lichte muziek is ook in kerken populair, bijvoorbeeld in evangelisch georiënteerde kerken. Daar maakte het orgel plaats voor een bandje. Denk aan repertoire uit de *Evangelische Liedbundel* of *Opwekking*. Wij hebben daar kritisch naar gekeken en het goede ervan wordt opgenomen in het nieuwe liedboek.'

Wat zullen bezoekers ervaren?

'Het zal geweldig zijn om met een kerk vol mensen nieuw liedrepertoire te zingen. Ik hoop op een feest van herkenning én ontdekking, dat het hart verwarmt en de geest versterkt.'

KEES POSTHUMUS

BERGKERK, DINSDAG 10 JANUARI 20 UUR. TOEGANG GRATIS.

BIJBELS QRS GOD

De Bijbel staat vol woorden. Gedurende de geschiedenis heeft de mens, de kerk, die woorden een eigen leven ingeblazen. En er worden aan toegevoegd, die bij nader inzien helemaal niet in de Bijbel staan.

OVER HET WOORDJE 'GOD' BESTAAN VEEL misverstanden. Het woord is eigenlijk geen naam, het is meer een functie. In de Bijbel staat het woord God voor 'macht'. Maar dan voor een macht die eronder gehouden mensen opricht, doet opstaan. Bij 'God' moeten we dus altijd vragen wie bedoeld wordt. Is God die macht die het goed vindt dat het gaat zoals het gaat: dat machtigen en rijken leven ten koste van armen, bijvoorbeeld? Of gaat het om een andere macht? Een macht niet om de baas te spelen maar om de bazen mores te leren? Goden zijn er naar bijbels besef in menigte. Denk maar aan het eerste van de tien woorden: 'Ik, ik

ben JHWH, jouw God, die jou heb doen uittrekken uit het land Egypte, uit het huis van slavernij. Niet zul jij andere goden hebben voor mijn aangezicht.' Die 'andere goden' staan blijkbaar in de weg en benemen het zicht: het zicht van deze God op ons en ons zicht op deze specifieke God. In de Bijbel heeft God een naam: JHWH. In Exodus 3:13 geeft dezelfde stem die Mozes heeft geroepen de verklaring van zijn/haar wonderlijke naam: 'Ik zal er zijn zoals ik er zijn zal.' Een God die – samen met Mozes – zijn volk bevrijdt uit de macht van die andere God: de farao. 'JHWH is God!' Hij/zij is een heel andere God dan de goden. Hij is eerder een anti-God. Dit zinnetje moeten we niet omdraaien. Alsof er ook zou kunnen staan: 'God is JHWH.' JHWH lijkt namelijk helemaal niet op een God. Hij/zij manifesteert zich bij voorkeur juist niet met machtsvertoon. Daarom is het niet goed om een beeld van God te maken, zegt de Torah. Want met onze beelden

van God zit je er altijd naast. God is niet af te beelden of in te denken of te omschrijven. Ook als we God met 'hem' of 'hij' aanduiden kan dat al verkeerde beelden oproepen. Zij/Hij is daar veel te anders voor. Bovendien – dat zou de eigenlijke reden weleens kunnen zijn van het beeldverbod – heeft deze God zelf al een beeld van zichzelf gemaakt: de mens. Die is zijn beeld en gestalte. De mens is bijna God-gelijk, zegt Psalm 8. Het wezen van de mens is, dat we in hem/haar met God, met deze bevrijder-God te maken hebben. Is Jezus misschien God? Als we met die vraag bedoelen of Jezus past in het beeld dat wij door-gaans van God hebben, zal het antwoord 'nee'

moeten zijn. Jezus is geen God! Zijn God-gelijkheid is bij zijn geboorte zo verborgen dat Lukas – mythologische – engelen uit de hemel nodig heeft om tegen de herders te zeggen dat ze de mens-van-Godswege kunnen vinden in een stal, in een voerbak. Want de liefde van deze mens zal zó groot zijn en zó sterk, dat de mensen zullen zeggen: 'Deze mens is God!', een uitspraak die lijkt op JHWH is God.

Hier is dé God present. Want deze mens zal de ogen van mensen openen voor de kwetsbare en dakloze mensen in wie God ons zeer nabij is.

GERRIT DE GROOT

Dolf Tielkemeijer, predikant van de Thomaskerk, en emeritus-predikant Gerrit de Groot schrijven om beurten een aflevering van deze theologische rubriek. De titel is een knipoog naar het befaamde boek *Bijbels ABC* van K.H. Miskotte.

COLOFON
KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

Januari 2012, jaargang 15, nr. 142.

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Oost en de Rooms-Katholieke Stadsstichting Vliethaghe.
Druk: JP Offset.

Contact:
redactie@kerkindenhaag.nl
Tel. (070) 397 24 88,
Folke Bernadottestraat 44,
2552 NZ Den Haag

Hoofdredacteur: Jan Goossensen
Eindredacteur: Margot C. Berends

Redactie: Henk Baars, Rob van Essen, Jonathan van der Geer, Hens Haeck, Margreet Klokke, Anneke Leewis-Bickes, Paul Schott, Claartje Vinkesteyn, Marijke Witteman.

Overige medewerkers:
Rogier Chang (fotografie), Sharda Dihal en Jaap van den Berg (rubriek kerkdiensten), Lemuel (website), Pieter van Schouwenburg (vormgeving), Hanneke Gelderblom (column).

ADVERTENTIES:
WWW.KERKINDENHAAG.NL
E-MAIL: INFO@KERKINDENHAAG.NL
TEL. KANTOORUREN: (070) 385 87 07.

Los postabonnement:
€ 17,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: pgdh@xs4all.nl
of 385 87 07.
Rek.nr. 777 49 10 t.n.v.
Kerk in Den Haag.

advertentie

PIETER VAN SCHOUWENBURG
Grafische vormgeving

De ontwerper van *Kerk in Den Haag*, ontwerpt en verzorgt ook graag de periodieken en andere uitgaven voor uw organisatie.

Telefoon: 06-55543342
E-mail: pietervans@ziggo.nl

WWW.PIETERVANSCHOUWENBURG.NL

Oud-katholieke kunstgalerie in Molenstraat

Mooie etalage voor de schuilkerk

NIEUWS Verscholen achter hoge muren kun je weinig betekenen voor de stad, vonden de Haagse oud-katholieken. Ze presenteren zich nu, met een galerie, in een voorname winkelstraat.

DE HAAGSE OUD-KATHOLIEKE kerk – in de achttiende eeuw een schuilkerk, die nog altijd letterlijk verscholen zit in de Juffrouw Idastraat – heeft een paar maanden geleden een prachtige etalage gekregen in de Molenstraat. Het is een kunstgalerie en heet *His gallerie*, maar de Haagse oud-katholieken noemen het gewoon een ‘kerkenwinkel’.

De ruimte is zo ondiep, dat je niet eens naar binnen hoeft om alles te zien. Je kunt op straat blijven, als je dat wilt, en door het raam kijken. Pastoor Wietse van der Velde: ‘Prima

Beeld van Ike de Jong in His gallery.

‘Maar dat is christelijk! Wegwezen!’

als mensen het veiliger vinden om buiten te blijven. Het doel van deze winkel is “ontmoeting”, en ook turend door het venster kun je een ontmoeting hebben met de tentoongestelde kunst.’

Vivaldi

Wie tóch de stap naar binnen waagt, hoort muziek: gregoriaans, of een mis van bijvoorbeeld Vivaldi. Links bevindt zich de kleine vierkante ruimte met kunstwerken, rechts is een hoekje met boeken en cd’s die te koop zijn, en een toonbankje.

In de eerste maanden exposeerde de kunstenaar Ike de Jong er beelden en tekeningen. Op dit moment zijn er iconen te zien. Het is de bedoeling dat er steeds een link – hoe vaag ook – met christendom of met religie in het algemeen is.

Van der Velde: ‘Omdat ons kerkgebouw zo onzichtbaar is, wilden we een andere plek die duidelijk uitnodigt om ons te ontmoeten. Maar we willen niet per se een gesprek aangaan. Bezoekers kunnen ook gewoon genieten van kunst, muziek,

rust. Maar als het zo uitkomt, kunnen kerk en geloof wel ter sprake komen.’

Lachend vertelt hij hoe een bezoeker een kunstwerk van nabij bewonderde en erachter kwam dat hij naar een Christus-kop keek. ‘Maar dat is christelijk!’, had de man geroepen, en hij rende de galerie uit, zijn vrouw bijna meesleurend. Van der Velde grinnikt: ‘Zij keek een beetje gegeneerd en legde uit dat haar man “een beetje allergisch” was voor het christendom.’

Juiste houding

Voorlopig bemant Van der Velde de kerkenwinkel zelf. ‘Ik wil eerst ontdekken wat de juiste houding tegenover de bezoeker is en hoe we de juiste verhouding kunnen vinden tussen een kunstgalerie en een informatiecentrum.’

His gallerie bevindt zich duidelijk nog in een beginstadium. Er moet nog belettering komen op het raam en er wordt gezocht naar de beste openingstijden. Voorlopig is de oud-katholieke kerkenwinkel op zaterdagmiddag open.

Maar vanaf de straat naar binnen gluren, dat kan natuurlijk altijd.

MARGOT C. BERENDS

Sterrenbeelden terug in Bonifatiuskerk

De absis van de Bonifatiuskerk (Van Vredenburgweg, Rijswijk) is gerestaureerd. Tijdens de schilderwerkzaamheden kwamen de oorspronkelijke sterrenbeelden uit 1897 onder de oude verflagen tevoorschijn. Restauratoren zou een extra aanslag op de begroting betekenen. Tot verrassing van de Stichting Vrienden van de Bonifatiuskerk sponsorden spontaan twaalf mensen ieder een sterrenbeeld voor een bedrag van € 250,-.

Openingstijden De Bovenkamer

MEDIATHEEK DE BOVENKAMER, OP de bovenste etage van het kantoorpand van Stek, Parkstraat 32, heeft vanwege het vertrek van bibliothecaris Martijn Breeman nieuwe ope-

ningstijden. Op vrijdag is de Bovenkamer altijd geopend. Op de andere dagen kunnen bezoekers terecht als zij zich telefonisch hebben aangemeld bij de receptie, tel. 318 16 16.

De Bovenkamer heeft boeken, dvd’s, themakisten, spellen, cd-roms en ander materiaal te leen op het terrein van onder meer jeugdwerk en geloofsopvoeding, interreligieuze dialoog, diaconaat, geloof en samenleving en liturgie.

Geerten van de Wetering nieuwe organist Kloosterkerk

GEERTEN VAN DE WETERING (26) heeft in 2011 zijn mastergraad orgel en improvisatie behaald bij Jos van der Kooy, en aan het Koninklijk Conservatorium het diploma kerkmuziek. Als solist heeft hij zich gespecialiseerd in twintigste-eeuwse mu-

ziek. Hij werkte als organist in Leiden en Amsterdam. In Leiden heeft hij ook politicolgie gestudeerd. In de Kloosterkerk is hij de opvolger van Jan Hage, die naar Utrecht is vertrokken.

GRATIS PAUZECONCERT, WOENSDAG 4 JANUARI, 12.45 UUR. KLOOSTERKERK.

Recht op ‘nader inzien’

Wie (publiekelijk) zijn mening herziet, wordt al gauw beschouwd als onevenwichtig en inconsistent. Toch kan het ook van kracht en flexibiliteit getuigen wanneer iemand terugkomt op zijn schreden. Oud-minister en voormalig minister-president Dries van Agt vertelt over zijn ervaringen met de zaak van de Palestijnen en Israël. Lezing in de cyclus ‘Recht uit het hart’.

Toegang € 5 ■ Do 12 jan. 20 u ■ Kloosterkerk

FOTO CORBINO

Priester, dichter, ondernemer

Simon Jelsma bracht de derde wereld naar Nederland

PORTRET Simon Jelsma was een Haagse ‘doorbraak-katholiek’ die in de jaren zestig oprichter was van de Novib en daarmee van de Nederlandse dertewereldbeweging.

Hoe zal Simon Jelsma, die in november op 93-jarige leeftijd overleed, herinnerd worden? Hij was een rooms-katholiek priester, die begin jaren vijftig al een mediaster was. Voor de KRO hield hij veelbeluisterde ‘radiopraatjes’ onder de titel *Wij luiden de zondag in*. Van zijn orde, de missionarissen van het Heilig Hart, kreeg hij ruimte om vanuit huize Una Sancta aan het Nassauplein oecumenisch werk te doen en contacten met andersdenkenden te leggen.

Het kerkelijk keurslijf werd hem te nauwd, toen de reikwijdte van allerlei mondiale vraagstukken tot hem doordrong. Hij richtte met gelijkgezinden de Pleingroep op en hield vermaarde preken op de trappen van de oude Hoge Raad, waar nu de ingang van de Tweede Kamer is. Op pinksterzaterdag 1954 werd daar de stoot gegeven tot de oprichting van de Nederlandse dertewereldbeweging. Twee jaar later volgde de Novib, waarvan Jelsma enkele decennia bestuurslid en adviseur is geweest. De Pleingroep verhuisde naar Odijk, waar ze als Sjaloom verder ging, een oecumenische, progressief-christelijke denktank en ontmoetingscentrum.

Jelsma, die inmiddels getrouwd was, werd ook journalist, schrijver, dichter. En creatief ondernemer. Eind jaren tachtig richtte hij de Nationale Postcode-loterij op, en later de Bankgiroloterij, waardoor tal van goede doelen van inkomsten verzekerd waren. Dat hij als mede-eigenaar daarmee zelf ook een man *in bonis* werd, vond hij bij het ondernemersrisico horen.

Gerechtigheid

Mensen die Jelsma nog uit zijn Haagse tijd kennen, zijn dun gezaaid. Een van hen is Fred Keesen, die destijds kapelaan was van de kerk aan het Kamperfoelieplein. ‘Ik herinner mij een viering in de kelderzaal van de Ridderzaal. Hoe we daar terecht kwamen, geen flauw idee. Dat regelde Simon. We zaten met zo’n veertig mensen in een grote kring, zodat we elkaars gezicht konden zien. Dat was nieuw. In de kerk keek je altijd tegen ruggen aan

– zo wilde God dat blijkbaar.’ Jelsma had volgens Keesen één favoriet bijbelboek: Jesaja. Vrij vertaald zegt hij: ‘Als kerk moeten we geen wierook rondstrooien en andere uiterlijkheden propageren, maar we moeten vrede en gerechtigheid nastreven, wereldwijd, ten gunste van onderdrukte mensen. Nou, dat sprak mij enorm aan.’

Volgens hem is het een misverstand te menen dat Jelsma definitief met het geloof heeft gebroken. Met de kerk, ja. Hij vulde zijn priesterschap alleen aan

Simon Jelsma

FOTO POSTCODELOTTERIJ

ders in: sociaal, diaconaal, horizontaal. ‘Hij was altijd recht door zee.’

Lied in Duitse bundel

Uit de Sjaloomtijd is een bundeltje kerkliederen bewaard gebleven, waarin ook enkele liederen van Jelsma staan. De bundel is in het Duits vertaald. Dat verklaart waarom een van Jelsma’s liederen, een avondmaalslied, is opgenomen in de liedbundel van de evangelisch-lutherse Nordelbische Kirche van Duitsland.

Toen zijn overlijden bekend werd, is in Den Haag na enig zoeken het Sjaloombundeltje uit 1966, *Zo lang er mensen zijn*, weer onder het stof vandaan gehaald. In de Maranathakerk is in een dienst van Schrift en Tafel, als herinnering aan deze grote voormalige stadgenoot, Simon Jelsma’s lied gezongen. ‘Onrecht zal verdwijnen, leugen houdt geen stand. Jezus en de zijnen, staan nu hand in hand.’

JAN GOOSSENSSEN

GELDERBLOM

FEMINISTISCH FUNDAMENTALISME

Toen ik in 1970 tot gemeenteraadslid in Den Haag werd gekozen, werd mij vóór de beëdiging gevraagd hoe ik in de stukken wilde worden opgenomen, met mijn meisjesnaam of niet. Er waren toen nog maar weinig vrouwen politiek actief. Van hen was een groot deel niet getrouwd. Een baan, zelfs een deeltijdbaas, combineren met het hebben van kinderen, was tamelijk ongebruikelijk. Crèches moesten nog worden uitgevonden en wij hadden twee jonge zonen. Het niet aan te vechten ontslag als onderwijzeres of gemeentambtenaar op de dag nadat je trouwde was nog niet eens zo lang geleden afgeschaft. Onder degenen die wel getrouwd waren was het vrij gewoon om de naam van je man aan je meisjesnaam te koppelen. Zo ging ik de publiciteit in als Hanne-

ke Gelderblom-Lankhout. Zowel mijn man – een landelijk redelijk bekend architect – als ik kregen in de loop der jaren meerdere malen de vraag voorgelegd of we soms familie waren van die andere bekende Gelderblom. Ons standaard antwoord was: nee, geen familie, maar we komen elkaar gelukkig regelmatig ook in de slaapkamer tegen.

Bij de eerste feministische golf werd het gewoon te je niet langer van je mans naam te voorzien, maar alleen je eigen meisjesnaam te gebruiken. Anders was je zogenaamd niet geëmancipeerd. Ik heb me echter altijd thuis gevoeld bij een bekende schrijfster uit die tijd – Cri Stelweg – die geheel tegen de heersende mode in schreef: ‘Ja, en ik ga lekker met mijn onderdrukker naar bed.’

Geëmancipeerde vrouwen hadden dus een keuze-mogelijkheid. Omdat ik nu eenmaal gekozen had voor de gekoppelde naam heb ik dat altijd zo willen houden, bijvoorbeeld op stembiljetten en andere officiële papieren. Doorgaan als Hanneke Lankhout voelde alsof ik ineens gescheiden was.

Op het paspoort bleek de koppeling al moeilijk te worden, maar na enig doorzetten was men bereid er Lankhout e/v Gelderblom van te maken (e/v is de afkorting van ‘echtgenote van’). Dit bleek soms aanzienlijke problemen te geven bij bezoek aan het buitenland. Zeker bij een verkiezingswaarneming in Oost-Europa, omdat de naam in het visum niet identiek was aan wat er in het paspoort stond. Altijd word ik er bij de douane uitgehaald

om uit te leggen hoe wij dat in Nederland nu eenmaal geregeld hebben.

Maar zelfs deze mogelijkheid lijkt nu meer en meer te worden afgeschaft. Onlangs kreeg ik mijn nieuwe rijks pas waarmee ik als oud-lid van de Eerste Kamer toegang houd tot het Kamergebouw. En wat staat erop? Hanneke Lankhout. Gelderblom is geheel verdwenen.

Ik weet niet wie deze wet heeft doorgevoerd, maar het voelt als feministisch fundamentalisme dat ik niet meer mag kiezen hoe ik wil heten, en niet langer in de papieren kan staan zoals ik mijzelf altijd heb genoemd.

HANNEKE GELDERBLOM-LANKHOUT